

Sygn. akt II NSNc 147/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Marek Józef Totleben (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa U. K.

przeciwko D. D. i J. M.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 1 marca 2023 r.,

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z 13 czerwca 2018 r., sygn. IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18,

- 1. uchyla wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z 13 czerwca 2018 r. sygn. akt IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18 w części obejmującej rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 1, w zakresie oddalenia powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w odniesieniu do należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r. i przekazuje sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Płocku;**

**2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed
Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Skargą nadzwyczajną z 9 grudnia 2021 r. Prokurator Generalny, na podstawie art. 89 § 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: u.SN), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, poprzez zagwarantowanie przestrzegania zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 i art. 45 ust 1 Konstytucji RP, odnoszących się do ochrony zaufania obywateli do państwa oraz prawa do sądu, które zostały naruszone przez sąd orzekający - zaskarżył wyrok Sądu Okręgowy w Płocku z 13 czerwca 2018 r. w sprawie o sygn. akt IV Ca 253718 i IV Ca 254/18, wydany na skutek apelacji J. M., D. D. oraz U. K. od wyroku Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 8 września 2017 r., I C 964/15 oraz wyroku uzupełniającego Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 8 listopada 2017 r., I C 964/15, w sprawie z powództwa U. K. przeciwko J. M. i D. D. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w części obejmującej rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 1, w zakresie obejmującym oddalenie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w odniesieniu do należnych D. D. odsetek za okres od 14 stycznia 2012 r. do 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od 14 stycznia 2012 r. do 10 marca 2013 r.

Prokurator Generalny na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, odnoszących się do ochrony zaufania obywateli, a także prawa do sądu poprzez niewłaściwe zastosowanie przez sąd orzekający i rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o treść normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., w konsekwencji zaś oddalenie powództwa, podczas gdy przedawnienie roszczeń o odsetki za okres dłuższy niż trzy lata – mimo zabezpieczenia wierzytelności hipoteką – czyniło zasadnym podniesiony przez stronę powodową zarzut przedawnienia, co winno doprowadzić do

uwzględnienia powództwa U. K. przeciwko J. M. i D. D. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w zakresie należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r.;

2. rażące naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o treść normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., w konsekwencji zaś oddalenie powództwa, podczas gdy przedawnienie roszczeń o odsetki za okres dłuższy niż trzy lata - mimo zabezpieczenia wierzytelności hipoteką - czyniło zasadnym podniesiony przez stronę powodową zarzut przedawnienia, co winno doprowadzić do uwzględnienia powództwa U. K. przeciwko J. M. i D. D. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w zakresie należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r., a w konsekwencji do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w tym zakresie.

Na podstawie art. 91 § 1 u.SN Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sadu Okręgowego w Płocku z 13 czerwca 2018 r. wydanego w sprawie o sygn. akt IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18 w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi Okręgowemu w Płocku celem ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu Prokurator Generalny przedstawiając stan faktyczny wyjaśnił, że pozwem z 1 grudnia 2015 r. U. K. wystąpiła przeciwko D. D. i J. M. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego aktu notarialnego rep. A numer [...], sporządzonego 26 sierpnia 2011 r. Zarówno pełnomocnik D. D., jak i J. M. wystąpił o oddalenie powództwa. Z powyższego aktu notarialnego wynikało, iż pozwani udzielili U. K. pożyczki w łącznej kwocie 127 836,00 zł, po 63 918,00 zł każdy. Pożyczkobiorca pokwitowała w akcie notarialnym odbiór gotówki w kwocie 37 836,00 zł, zaś pozostała kwota pożyczki, wynosząca 90 000,00 zł miała zostać jej przekazana przelewem na rachunek bankowy, po sporządzeniu umowy oraz po zamieszczeniu w księgach wieczystych przez Sąd Rejonowy w Żyrardowie

wzmianek o złożonym w akcie notarialnym wniosku o wpis hipotek na nieruchomościach U. K.

W związku z udzieleniem pożyczek pożyczkobiorcom należały się odsetki wynoszące 6% w skali roku i były one płatne jednorazowo wraz ze zwrotem pożyczki, który miał nastąpić do dnia 31 grudnia 2011 r. na wskazane przez pozwanych rachunki bankowe. W przypadku opóźnienia w zwrocie w tym terminie pełnej kwoty pożyczki wraz z oprocentowaniem powódka zobowiązała się do zapłaty na rzecz pozwanych odsetek za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego w NBP. W związku z zobowiązaniem do zwrotu pożyczki wraz z odsetkami w terminie do dnia 31 grudnia 2011 r. powódka poddała się egzekucji wprost z aktu notarialnego na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. Pożyczkobiorca oświadczyła, że jest właścicielem nieruchomości położonych w gminie M., stanowiących niezabudowane działki: nr 149 o obszarze 1,29 ha, dla której Sąd Rejonowy w Żyrardowie prowadzi księgę wieczystą numer [...] oraz numer 125 o obszarze 1,43 ha, dla której Sąd Rejonowy w Żyrardowie prowadzi księgę wieczystą numer [...].

W akcie notarialnym powódka oświadczyła, że gwarantuje, iż w przypadku niewykonania przez nią zobowiązania do spłaty pożyczki wraz z odsetkami w terminie do dnia 31 grudnia 2011 r. najpóźniej do dnia 5 stycznia 2012 r. zostanie dokonany podział geodezyjny wskazanych wyżej nieruchomości, zaś w wyniku tego podziału nieruchomości stanowiąc będą działki budowlane o obszarze nie większym niż 3000 m² każda, które będą uzbrojone w przyłącza energii elektrycznej. W przypadku niewykonania tego zobowiązania powódka zobowiązała się do zapłaty tytułem kary umownej kwot po 15 000,00 zł na rzecz każdego z pożyczkodawców w terminie do dnia 13 stycznia 2012 r. i co do tego zobowiązania poddała się egzekucji wprost z aktu notarialnego na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. Tytułem zabezpieczenia wykonania zobowiązania do zwrotu J. M. kwoty 63 918,00 zł wraz z odsetkami, zapłaty odsetek za opóźnienie, kary umownej oraz kosztów postępowania powódka ustanowiła na rzecz pożyczkodawcy hipotekę łączną do kwoty 130 000,00 zł na wskazanych wyżej nieruchomościach. Analogiczną hipotekę powódka ustanowiła na rzecz D. D..

Postanowieniem z 27 lutego 2012 r. I Co 90/12, Sąd Rejonowy w Żyrardowie

nadał aktowi notarialnemu z 26 sierpnia 2011 r. klauzulę wykonalności na rzecz D. D. przeciwko U. K. co do obowiązku zapłaty kwoty 65 241,50 zł oraz kwoty 15 000,00 zł.

Postanowieniem z 23 stycznia 2014 r. I Co 1794/13, Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim nadał aktowi notarialnemu z 26 sierpnia 2011 r. klauzulę wykonalności na rzecz J. M. przeciwko U. K. co do obowiązku zapłaty kwoty 65 241,50 zł wraz odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz w zakresie obowiązku zapłaty kwoty 15 000,00 zł.

Postanowieniem z 11 kwietnia 2016 r. I Co 240/16, Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim nadał aktowi notarialnemu z 26 sierpnia 2011 r. klauzulę wykonalności na rzecz J. M. przeciwko U. K. co do odsetek ustawowych liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty.

Postanowieniem z 29 września 2016 r., I Co 887/16, Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim nadał aktowi notarialnemu z 26 sierpnia 2011 r. klauzulę wykonalności na rzecz D. D. przeciwko U. K. w zakresie odsetek ustawowych liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz odsetek umownych w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym, liczonych od kwoty 65 241,50 zł od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 8 września 2017 r., I C 964/15, Sąd Rejonowy w Żyrardowie pozbawił wykonalności w części tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego umowy pożyczki, ustanowienia tytułu egzekucyjnego oraz oświadczenia o ustanowieniu hipotek, sporządzonego 26 sierpnia 2011 r. za numerem repertorium A nr [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 27 lutego 2012 r., I Co 90/12, na rzecz D. D. przeciwko U. K., a mianowicie co do punktu 1 postanowienia powyżej kwoty 45 000,00 zł oraz co do punktu 2 postanowienia w całości (pkt 1), pozbawił wykonalności w części tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego umowy pożyczki, ustanowienia tytułu egzekucyjnego oraz oświadczenia o ustanowieniu hipotek, sporządzonego 26 sierpnia 2011 r. za numerem repertorium A nr [...],

zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim z 29 września 2016 r., I Co 887/16, na rzecz D. D. przeciwko U. K., a mianowicie co do punktu 1 lit. a i punktu 1 lit. b postanowienia oraz w części co do punktu 1 lit. c w zakresie odsetek od kwoty wyższej niż 45 000,00 zł i wymagalnych przed 23 września 2013 r. oraz co do odsetek wymagalnych od dnia 1 stycznia 2016 r. wyższych niż odsetki maksymalne za opóźnienie (pkt 2), pozbawił wykonalności w części tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego umowy pożyczki, ustanowienia tytułu egzekucyjnego oraz oświadczenia o ustanowieniu hipotek, sporządzonego 26 sierpnia 2011 r. za numerem repertorium A nr [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim z 23 stycznia 2014 r., I Co 1794/13, na rzecz D. D. przeciwko U. K., a mianowicie co do punktu 1 postanowienia powyżej kwoty 45 000,00 zł, co do odsetek od kwoty wyższej niż 45 000,00 zł, co do odsetek wymagalnych od 1 stycznia 2016 r. wyższych niż odsetki maksymalne za opóźnienie oraz co do punktu 2 postanowienia (pkt 3) oraz pozbawił wykonalności w całości tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego umowy pożyczki, ustanowienia tytułu egzekucyjnego oraz oświadczenia o ustanowieniu hipotek, sporządzonego 26 sierpnia 2011 r. za numerem repertorium A nr [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim z 11 kwietnia 2016 r., I Co 240/16 (pkt 4) oraz nie obciążył pozwanej kosztami procesu (pkt 5).

Sąd Rejonowy w Żyrardowie uwzględnił m.in. podniesiony przez powódkę zarzut przedawnienia roszczenia o odsetki, co skutkowało pozbawieniem wykonalności tytułu wykonawczego w części obejmującej należne D. D. odsetki za okres przekraczający trzy lata, liczone od dnia 23 września 2016 r. (data wystąpienia o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu w części obejmującej odsetki). Wyrokiem uzupełniającym z 8 listopada 2017 r. I C 964/15, Sąd Rejonowy w Żyrardowie oddalił powództwo w pozostałej części.

Po rozpoznaniu apelacji powódki i pozwanych Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z 13 czerwca 2018 r., IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 8 września 2017 r. w ten sposób, że oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanych kwoty

po 2717,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 1), oddalił apelację powódki od wyroku uzupełniającego Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 8 listopada 2017 r., oraz zasądził od niej na rzecz pozwanych kwoty po 1 350,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję (pkt 3). Postanowieniem z 30 lipca 2018 r. uzupełniono wyrok Sądu Okręgowego w Płocku poprzez zasądzenie dodatkowo od powódki na rzecz pozwanych kwot po 1 763,00 zł tytułem opłat od apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu TK dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 169/20). Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1-6; z 25 listopada 2020 r. I NSNc 57/20, pkt. 1-5).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewniania zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio*

u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (zob. postanowienie z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN), ale w drugim kroku również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principio* u.SN). Chodzi o wyjaśnienie, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości. Kluczowe jest ważenie tego, czy w konkretnej sprawie, waga stwierdzonych naruszeń w zakresie przesłanek szczegółowych, uzasadnia odstępnie od ochrony powagi rzeczy osądzonej, która również ma swoje konstytucyjne podstawy w art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 147/21).

Również z tego względu, przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, przewidującego związanie sądu podstawami skargi, uwzględnić należy specyfikę przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej. Konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Sąd Najwyższy nie może jednak abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji, nawet jeśli skarżący

nie wyeksplikował z należytą dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej na wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z 13 czerwca 2018 r., IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż w sposób nie budzący wątpliwości orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny. Zaskarżony wyrok jest również prawomocny, bowiem zgodnie z art. 363 § 1 k.p.c. orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. W analizowanej sprawie zaskarżony wyrok nie może zostać wzruszony w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia innych niż skarga nadzwyczajna. Z akt sprawy nie wynika również, by od zaskarżonego orzeczenia wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). W świetle art. 89 § 3 oraz art. 115 § 1 u.SN biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia nie budzi wątpliwości legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie.

Konstrukcja skargi nadzwyczajnej oraz wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy w przypadku uznania którejś ze szczegółowych podstaw skargi za uzasadnioną, ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Skarżący w pkt 1 *petitum* zarzucił naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, odnoszących się do ochrony zaufania obywateli, a także prawa do sądu poprzez niewłaściwe zastosowanie przez sąd orzekający i rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o treść normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., w konsekwencji zaś oddalenie powództwa, podczas gdy przedawnienie roszczeń o odsetki za okres

dłuższy niż trzy lata – mimo zabezpieczenia wierzytelności hipoteką – czyniło zasadnym podniesiony przez stronę powodową zarzut przedawnienia, co winno doprowadzić do uwzględnienia powództwa U. K. przeciwko J. M. i D. D. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w zakresie należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r., natomiast w pkt 2 *petitum* zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego tj. art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h. (poprzez niewłaściwe zastosowanie i rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o treść normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., w konsekwencji zaś oddalenie powództwa, podczas gdy przedawnienie roszczeń o odsetki za okres dłuższy niż trzy lata - mimo zabezpieczenia wierzytelności hipoteką - czyniło zasadnym podniesiony przez stronę powodową zarzut przedawnienia, co winno doprowadzić do uwzględnienia powództwa U. K. przeciwko J. M. i D. D. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w zakresie należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r., a w konsekwencji do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w tym zakresie).

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, autor skargi nadzwyczajnej jest obowiązany przywołać i umotywować podstawy wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Podobnie jak nie wolno autorowi kasacji poprzestać na podaniu, że doszło do naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art.398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), lecz ciąży na nim obowiązek wskazania konkretnego przepisu, podobnie autor skargi nadzwyczajnej musi sprostować obowiązkowi zwięzłego, ale precyzyjnego wyeksplikowania, w jakich naruszeniach prawa konkretnie upatruje uchybień, o których mowa w przepisie art. 89 § 1 u.SN, tj. podania na czym polega zarzucane uchybienie. Oznacza to konieczność przytoczenia podstaw skargi nadzwyczajnej i ich uzasadnienia, ze wskazaniem, w przypadku zarzutu z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, co i z jakiego powodu Skarżący uważa za naruszenie przytaczanej normy konstytucyjnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 1/19; z 25 czerwca 2020 r. I NSNc 48/19;

z 7 grudnia 2021 r., I NSNc 26/21; wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Charakter szczególnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, a także różnorodność i niejednorodność zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oznacza, że oparcie skargi nadzwyczajnej na podstawie z art. 89 § 1 pkt 1 u.SN wymaga jednoznacznego i pełnego sformułowania zarzutów, wraz z przytoczeniem konkretnych, naruszonych przepisów Konstytucji RP, oraz ich uzasadnienia. Uzasadnienie to powinno być wyodrębnione w sposób redakcyjny i treściowy wśród pozostałych elementów skargi (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2021 r., I NSNc 25/19). Dokonując oceny tego, czy doszło do naruszenia konstytucyjnie chronionej zasady, należy uwzględnić stopień konkretyzacji danej zasady w Konstytucji RP oraz związek między naruszeniem prawa procesowego lub materialnego, a wskazanymi konstytucyjnymi zasadami lub wolnościami oraz wpływ powołanego uchybienia prawa procesowego lub materialnego na wadliwość orzeczenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2021 r., I NSNc 25/19).

W ocenie Sądu Najwyższego ze względu na charakter i wzajemną zależność powyższych zarzutów uprawnione jest ich łączne omówienie. Niewłaściwe zastosowanie art. 77 u.k.w.h. skutkować bowiem będzie zarówno naruszeniem prawa materialnego, jak i w konsekwencji przywołanych podstaw konstytucyjnych. Zarzuty te są ściśle ze sobą powiązane w ten sposób, że zasadność zarzutu określonego w pkt 1 *petitum* jest uzależniona od zasadności zarzutu z pkt 2 *petitum*, stąd logika wyvodu wymaga odniesienia się w pierwszej kolejności do zarzutu rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h.

Przedawnienie roszczeń majątkowych jest jedną z instytucji dawności, które służą zapewnieniu pewności obrotu i realizacji postulatów, aby stan prawny pozostawał w zgodności ze stanem rzeczywistym. Ich wspólną cechą jest powiązanie następujących z mocy ustawy skutków prawnych w postaci nabycia lub utraty prawa podmiotowego z upływem czasu. Zasadą ogólną polskiego prawa cywilnego jest to, iż roszczenia majątkowe ulegają po pewnym czasie przedawnieniu, tj., że z jego upływem osoba obowiązana może uchylić się

od spełnienia obowiązku, który odpowiada treści roszczenia (zob. wyrok TK z 1 września 2006 r., SK 14/05).

Instytucja przedawnienia służy uchyleniu stanu niepewności i przeciwdziała bierności wierzycieli w dochodzeniu należnych im roszczeń, a także ochronie dłużników przed dochodzeniem potencjalnie nienależnych roszczeń w sytuacji, gdy po upływie długiego okresu nie posiadają już dowodów na spłatę zobowiązania. W doktrynie zwraca się uwagę, że instytucja przedawnienia służy w większym stopniu zapewnieniu stabilizacji stosunków społecznych niż sprawiedliwości (zob. E. Łętowska, *Podstawy prawa cywilnego*, Warszawa 1994, s. 20; P. Sobolewski, *Objaśnienia do art. 117 k.c.* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz* (red.) K. Osajda, Warszawa 2021, Legalis, nb 2). Interes publiczny, któremu służy przedawnienie, sprawia, że normy regulujące tę instytucję mają charakter bezwzględnie wiążący. Stronom stosunku cywilnoprawnego nie przysługuje kompetencja do wyłączenia lub zmodyfikowania reguł przedawnienia. Skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia skutkuje oddaleniem powództwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 169/20).

Zgodnie z treścią art. 117 § 2 k.c. po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Natomiast zgodnie z treścią art. 77 u.k.w.h.: „Przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej. Przepisu tego nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne”. Nie ulega wątpliwości, że wskazany przepis jest wyjątkiem od art. 117 k.c., odmiennie regulującym skutki przedawnienia roszczeń. Jak wskazano zgodnie z art. 117 § 2 zd. 1 k.c. dłużnik osobisty może, po upływie terminu przedawnienia, uchylić się od zaspokojenia roszczeń, chyba że zrzeknie się korzystania z zarzutu przedawnienia. Natomiast hipoteka chroni wierzyciela przed negatywnymi skutkami przedawnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Upływ terminu przedawnienia w stosunku do dłużnika osobistego pozwalający dłużnikowi zgodnie z art. 117 § 2 k.c. na uchylenie się od obowiązku spełnienia świadczenia nie wpływa na prawo wierzyciela hipotecznego do żądania zaspokojenia wierzytelności przez dłużnika hipotecznego

w granicach praw wynikających z hipoteki. Reguła ta nie dotyczy jednak odsetek przypadających od wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Zatem w odniesieniu do odsetek dłużnik rzeczowy ma prawo powołując się na przedawnienie uchylić się od odpowiedzialności zgodnie z art. 117 § 2 k.c. (zob. wyr. SA w Szczecinie z 19 czerwca 2018 r. I ACa 66/18).

Przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga zatem za sobą tylko skutki w sferze obligacyjnej. Przepis art. 77 u.k.w.h. ma zastosowanie zarówno wówczas, gdy właścicielem przedmiotu hipoteki jest dłużnik osobisty, jak również, gdy jest nim osoba trzecia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 października 2016 r., I CSK 616/15; z 24 czerwca 2020 r., IV CSK 621/18). Jak stanowi art. 77 zd. 2 u.k.w.h. zasady powyższe nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 7 lutego 2018 r., V CSK 180/17; z 12 września 2019 r., V CSK 267/18; także: wyrok SA w Łodzi z 13 czerwca 2013 r., I ACa 71/13; wyrok SA w Krakowie z 31 stycznia 2019 r., I ACa 647/18; wyrok SA w Katowicach z 27 lutego 2020 r., I ACa 637/19 822/19). Treścią art. 77 u.k.w.h. nie jest wyznaczenie zakresu, w jakim wierzytelność uzyskuje zabezpieczenie hipoteczne (tej kwestii dotyczy art. 69 u.k.w.h.), lecz powiązanie jakie istnieje pomiędzy przedawnieniem się zabezpieczonej wierzytelności a możliwością jej zaspokojenia z obciążonej rzeczy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2017 r., V CSK 233/16). Rozszerzenie zakresu zabezpieczenia (art. 69 u.k.w.h.) nie jest równoznaczne z wprowadzeniem dalej idącego wyłączenia niż przewidziane w art. 77 u.k.w.h. Z momentem przedawnienia świadczeń ubocznych ma zastosowanie ogólna zasada wynikająca z art. 117 k.c., zgodnie z którą wierzyciel hipoteczny nie może żądać zapłaty przedawnionych odsetek i innych należności ubocznych ani od dłużnika osobistego, ani od dłużnika hipotecznego. Jednak, stosownie do art. 117 § 2 k.c., przedawnienie uwzględnia się jedynie na zarzut. Zatem w przypadku niepodniesienia zarzutu przedawnienia przez dłużnika lub właściciela obciążonej nieruchomości przedawnione należności uboczne będą nadal objęte zabezpieczeniem, jeśli mieszczą się w sumie hipoteki (zob. Ł. Przyborowski, w: J. Pisuliński (red.), *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece*, Warszawa 2014, s. 889; także: Z. Woźniak, *Zakres należności*, s. 124). Ponadto dyspozycja art. 77 zd. 2 u.k.w.h.

dotyczy zarówno odsetek kapitałowych, jak i odsetek za opóźnienie. Przepis ten odnosi się bowiem ogólnie do „świadczeń ubocznych” nie wskazując w żadnym razie, że w przypadku odsetek odnosi się tylko do odsetek za opóźnienie. Zasada ta odnosi się także do odsetek ustawowych, które również są roszczeniami ubocznymi (zob. wyrok SA w Katowicach z 7 grudnia 2017 r., I ACa 492/17).

Należy przy tym wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominującym stanowiskiem jest pogląd kwalifikujący roszczenia o odsetki za opóźnienie jako roszczenia o świadczenia okresowe i - w konsekwencji - opowiadający się za stosowaniem do nich trzyletniego terminu przedawnienia ustanowionego w art. 118 k.c. dla roszczeń o świadczenia okresowe. Stosownie do art. 118 k.c., w brzmieniu z dnia wydania zaskarżonego wyroku, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wynosi trzy lata. Przy przyjęciu, że omawiane odsetki są wymagalne oddzielnie za każdy dzień opóźnienia, spełniona jest także kolejna - kluczowa - przesłanka do ich kwalifikowania jako świadczeń okresowych, tj. układanie się w szereg kolejno po sobie w równych odstępach czasu wymagalnych świadczeń, z których każde jest przedmiotem odrębnego roszczenia. Wobec tego należy opowiedzieć się za stosowaniem przewidzianego w art. 118 k.c. terminu przedawnienia roszczeń okresowych do roszczeń o odsetki za opóźnienie (zob. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04).

Należy zatem zgodzić się ze stanowiskiem Skarżącego, że nie ma możliwości dochodzenia zaspokożenia z nieruchomości obciążonej hipoteką zgodnie z art. 77 zdanie drugie u.k.w.h., gdyż w zakresie odsetek, które są świadczeniem ubocznym po wskazanym ustawowo okresie następuje ich przedawnienie. Ponadto w przedmiotowej sprawie strona powodowa konsekwentnie podnosiła zarzut przedawnienia. Uzasadnioną rację ma więc Skarżący, że Sąd Okręgowy w Płocku naruszył prawo, gdyż błędnie zinterpretował przytoczone wyżej przepisy nie uznając w części zasadności dochodzonego roszczenia. W szczególności podkreślenia wymaga, iż Sąd ten nie podzielił zarzutu przedawnienia roszczenia w zakresie odsetek podniesionego przez powódkę

w złożonej apelacji. Uznał zarzut przedawnienia za nieuzasadniony, chociaż trudno stwierdzić wobec dość lakonicznego uzasadnienia, czym kierował się w podjęciu takiej decyzji. W uzasadnieniu kwestionowanego orzeczenia stwierdził jedynie, iż art. 77 u.k.w.h. stanowi, że „przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej” oraz że „z treści umowy (§ 4) jednoznacznie wynika, że powódka zobowiązała się ustanowić hipotekę celem zabezpieczenia należności głównej i odsetek”.

Niewątpliwie ocena skuteczności podniesionego przez powódkę zarzutu przedawnienia wymagała ustalenia, czy doszło do przerwania biegu przedawnienia na skutek wystąpienia z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu. Obecnie powszechnie przyjmuje się, że wystąpienie przez wierzyciela z wnioskiem o nadanie klauzuli tytułowi egzekucyjnemu przerywa bieg przedawnienia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03, także: P. Machnikowski [w:] B. Burian, A. Cisek, M. Drela, W. Dubis, E. Gniewek (red.), J. Gołaczyński, K. Gołębiowski, K. Górską, J. Jezioro, J. Kremis, J. Kuźmicka - Sulikowska, P. Machnikowski (red.), J. Nadler, R. Strugała, W. Szydło, K. Zagrobelny. Kodeks cywilny, Komentarz, Warszawa 2017, s. 312).

W realiach niniejszej sprawy w odniesieniu do należnych J. M. odsetek ustawowych liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty nadano klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim z 11 kwietnia 2016 r. I Co 240/16. Z akt postępowania wynika, że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności, rozpoznany postanowieniem z 11 kwietnia 2016 r., I Co 240/16, został nadany w urzędzie pocztowym w dniu 11 marca 2016 r., co oznacza, że odsetki za okres do dnia 10 marca 2013 r. uległy przedawnieniu, a zatem podniesiony przez powódkę zarzut przedawnienia winien skutkować uwzględnieniem powództwa w odniesieniu do odsetek ustawowych od kwoty 15 000,00 zł za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r. Łączna kwota tych odsetek wyniosła 2 249,36 zł.

W odniesieniu do należnych D. D. odsetek ustawowych liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 15 000,00 zł od dnia 1 stycznia

2016 r. do dnia zapłaty, odsetek umownych w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym, liczonych od kwoty 65 241,50 zł od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty nadano klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu postanowieniem Sądu Rejonowego w Grodzisku Mazowieckim z 29 września 2016 r., I Co 887/16. Wniosek w tym zakresie wpłynął do Sądu w dniu 23 września 2016 r., co oznacza, że odsetki ustawowe od kwoty 15 000,00 zł oraz odsetki umowne w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym od kwoty 65 241,50 zł za okres do dnia 22 września 2013 r. uległy przedawnieniu, a zatem podniesiony przez U. K. zarzut przedawnienia Winien skutkować uwzględnieniem powództwa. Łączna kwota odsetek ustawowych od kwoty 15 000,00 zł wyniosła 3 296,48 zł, zaś odsetek umownych kwotę 24 665,88 zł. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności, w sprawie I Co 887/16, wpłynął w dniu 23 września 2016 r., a więc odsetki wymagalne wcześniej niż na 3 lata przed tym terminem uległy przedawnieniu. Złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności przerwało bieg przedawnienia. Wniosek o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (art. 781 i n. k.p.c.) - w myśl panującego obecnie poglądu orzecznictwa, opartego na rozumieniu przesłanki „bezpośredniości” jako niemożliwości pominięcia danej czynności w drodze do uzyskania zaspokojenia roszczenia przerywa bieg przedawnienia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03).

Wobec powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, że doszło do naruszenia art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i rozstrzygnięcie sprawy w oparciu o treść normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., co doprowadziło w konsekwencji do całkowitego oddalenia powództwa. Tym samym doszło również do naruszenia zasad konstytucyjnych oraz chronionych konstytucyjnie wolności i praw człowieka i obywatela wskazanych w art. 2 i 45 ust. Konstytucji RP. W konsekwencji tych naruszeń pozbawiono bowiem powódkę prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez właściwy niezawisły sąd i wydano wyrok nie uwzględniający jej powództwa, co doprowadziła do jego realizacji jako prawidłowego tytułu egzekucyjnego, w sytuacji, gdy powództwo powinno zostać w części oddalone, czym narażono ją na egzekucję nienależnych świadczeń.

Sąd Najwyższy stwierdziwszy, iż doszło do naruszenia przepisu prawa musi dokonać oceny czy naruszenie to miało charakter rażący, bowiem tylko rażące naruszenie prawa stanowi przesłankę z art. 89 § 1 pkt 2 u.SN. W orzecznictwie i literaturze wskazuje się, że przez „rażące” naruszenie prawa należy rozumieć naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, art. 89, *nb.* 16). „Rażące” naruszenie prawa jest zwrotem ocennym, doświadczalnie niemierzalnym (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2019 r., II KK 74/18; z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20; wyrok z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 64/21).

Do rażącego naruszenia prawa dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w sposób oczywisty i bezsprzeczny wbrew treści normy prawnej, której wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstaw do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., V KK 194/15; postanowienie z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 61/20). Rażące naruszenie prawa zachodzi, gdy zaskarżony wyrok można uznać za niewątpliwie sprzeczny z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, gdy był wynikiem rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (wyroki Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2007 r., V CNP 132/06; z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06; z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05). Ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, jest uzależniona także od wagi naruszonej normy, tj. jej pozycji w hierarchii norm prawnych, stopnia (istotności) jej naruszenia i skutków naruszenia dla stron postępowania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 44/19, z 3 czerwca 2020 r., I NSNc 46/19; z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19; z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20; z 13 stycznia 2021 r., I NSNc 51/20; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 64/21).

Na gruncie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się, że naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie polega na błędnym przyjęciu lub zaprzeczeniu związku, jaki zachodzi między faktem ustalonym w procesie a normą prawną (zob. T. Ereciński, *Komentarz do art. 398³ Kodeksu postępowania*

cywilnego [w:] T. Ereciński [red.], J. Gudowski, K. Weitz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom III, Postępowanie rozpoznawcze*, LEX/el. 2016, pkt 15). Polega ono na błędnym podciągnięciu konkretnego stanu faktycznego pod hipotezę normy prawnej (błąd subsumcji), czyli mylnym zrozumieniu treści zastosowanego przepisu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego: z 20 listopada 2002 r., II CKN 1492/00; z 16 czerwca 2020 r., I NSNc 40/19; wyroki Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2019 r., I NSNc 7/19; z 17 grudnia 2020 r., I NSNc 9/20). Naruszenie prawa materialnego w tej formie polegać może także na niezastosowaniu określonej normy prawnej do konkretnego stanu faktycznego, pomimo istnienia podstaw do dokonania subsumcji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lipca 1997 r., I CKN 179/97). Wypracowane w doktrynie i orzecznictwie na gruncie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. pojęcie naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie może być odniesione do naruszenia, o którym mowa w art. 89 § 1 pkt 2 ustawy o SN (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 17 grudnia 2020 r., I NSNc 9/20; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 64/21).

Okoliczności przedmiotowej sprawy nie pozostawiają wątpliwości, że naruszenie art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h. miało charakter rażący, Sąd Okręgowy w Płocku odwołał się do normy zawartej w art. 77 zd. pierwsze u.k.w.h., podczas gdy w odniesieniu do orzeczenia obejmującego świadczenie uboczne (odsetki ustawowe oraz odsetki umowne) we wskazanym zakresie zastosowanie znajdowała norma zawarta w art. 77 zd. drugie u.k.w.h. W tym też zakresie powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Oddalając powództwo Sąd Okręgowy w Płocku rażąco naruszył art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 77 zd. drugie u.k.w.h., gdyż wydanie wyroku nie uwzględniającego w części powództwa U. K. spowodowało wdrożenie postępowań egzekucyjnych obejmujących świadczenia przedawnione. Należy przy tym wskazać, iż strona powodowa prawidłowo podnosiła w trakcie postępowania zarzut przedawnienia. Do tego zarzutu sąd ustosunkował się w uzasadnieniu zapadłego wyroku nie dzieląc trafnych argumentów pozwanego i wyciągając jednak odmienne wnioski stwierdzając, iż zarzut ten jest nieuzasadniony. W realiach niniejszej sprawy prawidłowa ocena materiału dowodowego powinna spowodować uznanie, iż dochodzone roszczenie w zakresie odsetek jest przedawnione, a zatem

powództwo w tym zakresie powinno być oddalone.

Sąd Najwyższy stwierdził zaistnienie przesłanek szczegółowych zawartych w zarzutach skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN). Pozwala to przejść do dalszego etapu kontroli nadzwyczajnej w postaci zbadania, czy w wyniku wspomnianego naruszenia, można mówić o konieczności uchylecia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia celem zapewnienia poszanowania zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Należy przypomnieć, że jak zwraca się uwagę w orzecznictwie sądu Najwyższego, instytucja skargi Nadzwyczajnej powinna być wykorzystywana z daleko posuniętą ostrożnością i nie powinna być postrzegana jako kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia służący kontroli i ewentualnej korekcie wszelkich wadliwych orzeczeń. Jak wskazał Sąd Najwyższy, skarga nadzwyczajna jest „wentylem bezpieczeństwa”, środkiem absolutnie ekstraordynaryjnym, który winien być wnoszony przez uprawniony podmiot tylko we wskazanych w ustawie sytuacjach (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2020 r., I NSNc 41/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 61/20), kiedy skorygowanie prawomocnego orzeczenia w celu zapewnienia zgodności z zasadami konstytucyjnymi przy pomocy innych środków nadzwyczajnych nie jest już, bądź nigdy nie było, możliwe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 199/21).

Dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z zasadą wynikającą z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości. Przemawia za tym nie tylko charakter zasady z art. 2 Konstytucji, której zachowanie jest oceniane nie tyle w dychotomicznych kategoriach naruszenia bądź nienaruszenia, ale przez ocenę stopnia jej realizacji w optymalizacyjnej konfrontacji z innymi zasadami. Przemawia za tym również fakt, że art. 89 § 1 *principium* u.SN nie mówi o przestrzeganiu lub nienaruszeniu wskazanej w nim normy, ale o konieczności zapewnienia zgodności z tą zasadą. Jest ona zatem nie tyle kryterium poprawności, co swoistym celem kontroli nadzwyczajnej. W wyniku rozpoznania skargi powinna zostać bowiem urzeczywistniona zgodność orzeczeń

sądów powszechnych z art. 2 Konstytucji RP. Jednocześnie, z samej natury normy będącej zasadą wynika konieczność stosowania zasady proporcjonalności przy ocenie jej przestrzegania (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20; wyrok z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 64/21).

Zważywszy na specyfikę kontroli nadzwyczajnej, celem ostatniego jej etapu jest wykazanie, że natura i rozmiar nieprawidłowości popełnionych przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia usprawiedliwia odstępianie od – wynikającej skądinąd również z zasady państwa prawnego – ochrony przynależnej powadze rzeczy osądzonej poprzez zmianę lub uchylenie zaskarżonego wyroku. Co do zasady, art. 2 Konstytucji RP stoi na straży ostateczności i trwałości prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych, jednak niekiedy natura i ciężar popełnionych uchybień może nakazywać danie pierwszeństwa względem wynikającym z konieczności ochrony innych praw i wolności konstytucyjnych.

W obecnej sprawie wazeniu podlegają zatem, z jednej strony, ochrona stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, z drugiej zaś strona względ na zasadę zaufania obywatela do państwa. Uzasadniając złożoną skargę w zakresie przesłanki funkcjonalnej określonej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN Prokurator Generalny przede wszystkim skupił się na przedstawieniu ogólnych wyjaśnień dotyczących samej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Skarżący wskazał, że na treść tej zasady składa się szereg zasad, które wynikają z istoty i aksjologii demokratycznego państwa prawnego, w tym wyprowadzona została z niej zasada zaufania obywatela do państwa, z którą wiąże się konieczność zagwarantowania pewności, co do prawa i prawidłowości jego stosowania przez organy państwa. Ponadto zaznaczył, że państwo stosując odpowiednie instrumenty prawne na podstawie przepisów, ma obowiązek zapewniać przynajmniej minimalny poziom sprawiedliwości w strukturach społecznych, a wyroki sądowe powinny być sprawiedliwe, wydawane w oparciu o przepisy prawa, które jest stosowane i zinterpretowane w sposób prawidłowy, a ostatecznie winny odzwierciedlać zebrany i poprawnie oceniony materiał dowodowy.

W przedmiotowej sprawie, w ocenie Sądu Najwyższego, kierując się

zasadą proporcjonalności należy uznać, iż wartością nadrzędną nad powagą rzeczy osądzonej i stabilnością orzeczenia w postaci wydanego wyroku, będzie zagwarantowanie powódce prawa do sprawiedliwego rozpoznania jej sprawy przez właściwy niezwisły sąd. Nie można z tracić z pola widzenia, iż w stosunku do wydanego wyroku należy zrobić wyłom w zasadzie stabilności wyroków z uwagi na rażące naruszenie przepisów kodeksu cywilnego i ustawy o księgach wieczystych i hipotece, które spowodowały naruszenie wartości konstytucyjnych. W rezultacie doszło do nieuwzględnienia powództwa w części dotyczącej odsetek, które powinno być w tej części uwzględnione z powodu przedawnienia. Podniesione okoliczności, przy jednoczesnym braku możliwości zmiany zaskarżonego wyroku, uzasadniają wiosek o jego uchylenie, celem zapewnienia jego zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji tych naruszeń pozbawiono bowiem powódkę prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez właściwy niezwisły sąd i wydano wyrok nie uwzględniający jej powództwa, co doprowadziła do jego realizacji jako prawidłowego tytułu egzekucyjnego, w sytuacji, gdy powództwo powinno zostać w części oddalone, czym narażono ją na egzekucję nienależnych świadczeń.

W ocenie Sądu Najwyższego w okolicznościach przedmiotowej sprawy zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przemawia za uchyleniem zaskarżonego postanowienia Sąd Okręgowy w Płocku. Sąd ten nie wywiązał się z obowiązku ciążącego na organach państwa, orzekając wbrew powszechnie znanej uchwale i ugruntowanemu orzecznictwu, nie zapewniając ochrony zaufaniu, jakie obywatel ma prawo w nim i w pewności prawa pokładać. Niewątpliwie zatem naruszył art. 2 Konstytucji RP. Zasada pewności prawnej dąży do zagwarantowania pewnej stabilności sytuacji prawnych oraz do wspierania zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości. Utrzymywanie w obiegu prawnym wadliwych rozstrzygnięć sądowych rodzi ryzyko powstania stanu niepewności prawnej, który może zmniejszyć zaufanie obywateli do sądów, mimo iż zaufanie to stanowi jeden z podstawowych komponentów państwa prawa. Pewność i stabilność orzeczeń sądowych, zapewniana przez jednolitość orzecznictwa stanowi kluczową

wartość do zbudowania społecznego zaufania do sądów i przekonania o sprawiedliwości podejmowanych przez nich rozstrzygnięć, realizując prawo do rzetelnego procesu, zawartego w konstytucyjnym prawie obywatela do sądu (art. 45 Konstytucji RP).

Z tych wszystkich względów, uchylenie zaskarżonego wyroku jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z 13 czerwca 2018 r. sygn. akt IV Ca 253/18 i IV Ca 254/18 w części obejmującej rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 1, w zakresie oddalenia powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w odniesieniu do należnych D. D. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 22 września 2013 r. oraz należnych J. M. odsetek za okres od dnia 14 stycznia 2012 r. do dnia 10 marca 2013 r. i przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Płocku.

Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie koszty postępowania na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. art. 391 § 1 k.p.c. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN kierując się zasadą, że zniesienie kosztów w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej, wnoszonej *de lege lata* wyłącznie przez podmioty publiczne, jest zawsze uzasadnione publicznymi celami tego postępowania.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.